

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím:

EGY KIÁLLÍTÁS ORSZÁGJÁRÁSRA INDUL

1962
**A magyar munkásmozgalom dokumentumai
 tablókön a Nemzeti Múzeumban**

Népszabadság

1962. febr. 24.

Osztályozás

Tárgy

Hely

Helyszám

331.88

"1962"

A MAGYAR MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETE vándorkiállítás első tablója az önállóvá vált magyar munkásosztály gyerekkorához vezet vissza a nézőt. Az 1848-as nyomdász kollektív szerződést látjuk itt, mellette az akkor még kézművesként tevékenykedő bányászok csoportját, aztán a Gellérthegy oldalában levő barlanglakóhelyek egyikét. A lakott Buda határát a Tabán képezte még jó száz esztendővel ezelőtt. A Gellérthegy már kívül esett rajta. A Tabán felé eső lejtőjén kétes kis mulatók álltak, a hegy meg szőlősgazdák tulajdona volt. Déli lejtője viszont jórészt még senki földje. Ide költöztek a vidékről Budára húzódott nincstelenek. Innen jártak dolgozni Pestre, vagy Óbudára, a Goldbergerbe, a hajógyárba, építkezésekhez, kis nyomdába. Ezekből a budai szükséglakásokból indult hát diadalútjára a magyar munkásosztály, amelynek létszáma fél évszázad múlva elérte már az ötszázezretet, 1919-ben az egymilliót. Szervezetei, pártja segítségével, mint hatalmas erő, a hatalom jogos várományosa lépett ekkor már a küzdőterre.

A Legújabbkori Történeti Múzeum 13 év után ismét vándorkiállítást indít útnak. S ez a mostani kiállítás megfelelő helyére teszi a néptömegek, a munkásmozgalom egészének szerepét. A 42 tablón személy szerint is szerepelnek a harcok mindenkori érdemes vezetői, mégis összességükben beszédesen bizonyítják, hogy a történelem igazi formálója a nép.

MINDEN EDDIGI HASONLÓ KIÁLLÍTÁSNÁL nagyobb helyet kap a tablókön a munkásosztály és a parasztság valóságos *életkörülményeinek* bemutatása. A Legújabbkori Történeti Múzeum meg-

alakulása óta nagy súlyt helyez az erre utaló dokumentumok összegyűjtésére. Régi gyárképek, munkaábrázolások, egykori munkaeszközök, munkáslakóhelyek, öltözékek, étrendek mutatják meg, hogyan éltek a nagyipar kezdetén a magyar proletárok, hogyan dolgoztak a kapitalizmus felledülése, majd az imperializmus korszakában. Sokkal érthetőbbé szemléltetőbbé válik ezáltal a régi munkásmozgalom is a mai fiatal szemlélő előtt. Az embertelen körülmények kényszerítették már a kezdet kezdetén harcra a munkásokat. De látjuk azt a folyamatot is, hogyan egyesül ez a spontán harc később fokozatosan a tudományos szocializmussal. A kiállítás bemutatja Marx és Engels első magyarországi sajtóábrázolását és a korai forradalmi harc több fennmaradt emlékét is.

Érdekes — és első ízben kiállított — kép jelzi ezt a már eléggé előrehaladott folyamatot a Népszava 1895. május 11-i számának címlapján. *Állammentők a munkánál* a címe. Rendőrök és civilruhás nyomozók dúlnak fel egy, egyébként polgári kényelemmel és ízléssel berendezett lakást. Nyilvánvalóan politikai termé-

zetű röpcédulát keresnek. A kép közepén álló rendőr, a földön heverő, iratokkal teli bőrönd, a megtalált papírköteggnek örvendő nyomozó *Repin* híres, 1892-ben befejezett *A propagandista elfogatása* című képét idézi. Nem kétséges, hogy már akkor megvoltak a kapcsolatok az orosz és a magyar forradalmi mozgalmak között. Repin festményét eredetiben láthatta a Népszava rajzolója, vagy a reprodukciója kerülhetett el Budapestre, így plántálódott át a híres kép magyar környezetbe.

Mert akár Oroszországban, az üldöztetés a mi munkásmozgalmunkat is végigkísérte a kezdetől egészen a felszabadulásig. Ennek a ténynek, hatása minden munkásmozgalommal foglalkozó kiállításra rányomja a bélyegét. Amint a forradalmi harc föld alá szorult, lecsökkent a megmaradt emlékek száma is. *1962*

hogy hazánk időben oly közeli korszaka, mint a Horthy-uralom negyedszázada, aránylag szegényesen szerepel ezen a kiállításon is.

ILLEGÁLIS ÚJSÁGOLDALAK, röpcédulák, rendőrségi jelentések képviselik itt is leginkább ezt az időszakot, mint változatos fényképanyag. Ahogy erősödött a nyomás a pártra és harcosaira, úgy csökkent a dokumentáció lehetősége. A föld alatt működő kommunista párt tagjai nem igen engedték fényképeztetni magukat, nehogy ezzel is segítséget adjanak a rendőr- és csendőrnnyomozóknak. De ugyanabból az okból még az egyszerű szervezett munkások sem éltek gyakran a fényképezés lehetőségével, főként olyankor nem, ha mozgalmi összejövetelen, agitációs munkán vettek részt. Így adódik az, hogy a Horthy-időszakról szóló kiállítási anyag eléggé ismert, mert a becsesebb fényképek, amelyek ezt a kort ábrázolják, albumokban, kiállításokon szerepeltek már.

Nem a legsikerültebbek a felszabadulás utáni időket ábrázoló fényképdokumentumok. A kiállítás rendezői szemmel láthatóan arra törekedtek itt, hogy a szocialista építés különféle korszakairól és területeiről, az ipar, a mezőgazdaság, a kultúra forradalmi átalakulásáról valami ízelítőt adjanak az adott szűk keretek között. Így inkább jelképesen mutatják be sokrétű eredményeinket, és kevésbé törekedtek arra, hogy emlékezetesen szép, művészi felvételekből állítsák össze ezt a kis gyűjteményt.

A TANULSÁGOS, ÉRDEKES KIÁLLÍTÁS rövid budapesti átlomásozás után Veszprémben kezdi meg vidéki körútját, majd egy-egy hónapos időszakokban látható lesz 55 vidéki múzeumban. Egy másodpéldánya a SZOT kezelésében közben üzemünket látogatja sorra, míg egy lényegesen megrövidített anyagot Bulgáriában mutatnak be.

Máté György